

Loosungi "Eesti kutseline teater 100" alla joondunud üritusteseriad hakkavad lõpule jõudma. Oleme kuulnud raadios näitlejaid lugemas eesti kirjandust, televisioon on pakunud lavastuste retrospektiivi, ilmunud on raamatuid ja peetud teatrikonverentse. Rääkimata paljudest ja olulistest esitendusest peakangelases Teatris.

Nende ettevõtmiste juures on paratamatult olnud tegemist ka minevikuga. See sunnib küsima, kuidas me suhtume minevikku, milline on meie tõlgitsushorisont. Muutused "enne" ja "nüüd" vahel on paratamatud, aga siiski üllatavad – kunagine olevik tekitab hämmeldust, me oleme sellest kaugenened rohkem, kui oleks võinud arvata. Isegi 1990. aastate lavastusi tagantjärele telerist vaadates märkad üllatusega näiteks hoopis aeglasemat lavastus- ja etendamistempot – teater kui ülev, pidulik kunstiliik, isegi siis, kui seda püütakse vältida. Otsustav tegur, mis lõpuks haarab, on näitleja – isiksuse lumm, mis sulandab mineviku ja oleviku horisondid.

Eelmine lõik tahtis õigupoolest hoia-
tada mälestuste otsese ülekandmise eest
tänapäeva, võrdluse parem-halvem eest.
Kuidas me ka ei imetleks estoonlyaste jul-
gust lavastada 1933. aastal Wagneri muu-
sikadraamat "Tristan ja Isolde" ja tollaste
peaosatäitjate vokaalset võimekust, on
selge, et tänapäeval vajame teistsugust
"Tristanit": ühiskond, aga ka meie muu-
sikaline silmaring on liiga teistmoodi.

"ESTONIA" OOPERILOOS ON kolme-
kümnendaid ja siis kuuekümnendaid-
seitsmekümnendaid aastaid nimetatud
sageli kuldajaks, mis kandus ka veel ka-
heksakümnendate algusesse. Tollaste es-
toonlaste ühtlane ansambel, mille eri
isiksustest, nende plussidest ja miinus-
test tekkis võimas energia, on veel pal-
jude vaatajate, ka tollase noore publi-
ku mälestustes omamoodi etalon. Vahel
jääb vestlustest ja ka kirjutistest mul-
je, et me tahaksime seda aega tagasi.
Kas ikka tõesti? Õigemini peaks küsi-
ma, mida me publikuna soovime uues-
ti kogeda.

Vahel tundub, et see, mida eesti ooperi-
publik teatris taas vajab, on meie-tun-
ne. Meie lauljad laval, ja mitte üks-kaks
lauljat külalissolistide seas, vaid kogu an-
sambel. Meie Kaal, meie Krumm, meie
Kuusk, meie Tauts, meie Tammel, meie
Maiste, meie Palm. Tõenäoliselt just nii-
sugustest tunnetest ajendatuna teata-
ti ühes eesti sõnumilehes: tahaks näha
muusikateadlast, kes väidab, et "enne"

HARRI ROSPU

OOPER

Enne ja nüüd. Tagasivaade (muusika)teatriaasta lõpul

Estonias tuli välja Gioachino Rossini "Tuhkatriinu". Muusika-teadlane **Kristel Pappel** vaatleb lavastust ajaloolises kontekstis.

OOPERI KUULSAMAI D ANSAMBLEID:
Helen Lokuta, Juhan Tralla, Rene Soom, Juuli Lill, Kristina Vähi, Rauno Elp, Priit Volmer.

(s.t Estonia ooper 1980. aastate alguses) pole parem kui nüüd. Ma arvan, et saaks näha lausa mitut muusikateadlast – sest küsimuse asetuse iseenesest tekitab kahtlusi. Aja mõõdupuud ei saa olla samad, kontekst on liiga erinev. Võime imetleda isiksusi, aga ei saa ütelda, kes on parem (ja veel vähem, kes on halvem).

MEIE-TUNNET PAKUB ÖNNESTAVAL kombel Rossini "Tuhkatriinu" lavastus Rahvusooperis Estonia. Laval on noored

eesti lauljad (ühes koosseisus aitab kaasa leedu tenor), keda pole piinlik kuulata, kellel on meile midagi öelda, ja see midagi ei jää vokaaltehnika taha: Helen Lokuta, Annaliisa Pillak, Juhan Tralla, Rene Soom, Priit Volmer, Kristina Vähi, Angelika Mikk, Juuli Lill ja teised kasvatele nimetatud. Euroopa eri paigus (ka Tallinnas) õppinud või õppivad noored lauljad on lõpuks Estonia puisteele kokku kutsutud ja sellest kasvab sädedev, järjest detailirohkem "Tuhkatrii-

nu"-mäng. Tegelasuku karakterit ohvriks toomata meisterdatakse Rossini virtuosseid passaaže, omaaegsetele laulutähtedele kirjutatud ansambliid kõlavad täpselt ja elastselt. Öhus on tunda innustust ja elektrit, kaasa on haaratud ka kogenud estoonlased (Rauno Elp jt) ning koorgi ärkab ellu (Piinlikuseta ei pääse küll sellelgi öhtul, sest orkestri Rossini meenutab asjaarmastajate esimest proovi, aga see pole antud artikli teema.) Tundub, et teater on oma Puccini-Verdi-suunalises repertuaaris teinud väikese õnneliku kõrvalekalde (või pöörde?).

Ka "Tuhkatriinu" lavastajatöö (Michiel Dijkema Hollandist) on selline, mis võiks edukalt konkureerida parimate Euroopa lavadega. Dijkema tõlgendab ooperi sündmustikku unistuse- na, mis on välja kasvanud Tuhkatriinu laulust ooperi alguses. (Umbes nii, nagu sageli on tõlgendatud Wagneri "Lendavat hollandlast" Senta kujutuspildina.) Reaalne ruum muutub unenäoliseks ja seal toimuvad unenäo-imesed. Unistusepõhimõtte loob ühtlasi ka silla tänapäeva ja ooperi põhisündmustiku vahel: üks on armetu nüüdisolustik ja teine minevikuline muinasjutt.

ENT MÖTISKLEDES JUUBELIAASTA ooperiolukorra üle, ei saa piirduda ainult Estoniaga. Ooperilavastamisega tegelevad Vanemuine, Pärnu Ooper, Nar- gen Opera. Just viimasel pärinevad ju läbilõikes viimaste aastate suurimad õnnestumised, sel aastal Tõnu Kõrvitsa mahlerlikult tundlike ooperite esiette- kanne koostöös Von Krahli teatriga, Veljo Tormise igimõjuvad "Naistelaulud" ja Haydni "Üksik saar". Ka niisugusel taustal tundub vastandus "enne" (hästi) ja "nüüd" (halvasti) küsitav. Pigem on oluline tegijate sisemine motiveeritus, laulja vokaalsete vahendite teadlik arendamine ja rakendamine, professionaalne töötatmosfäär. Rossini "Tuhkatriinuga" rebis Rahvusooper Estonia end nende tippude ritta.

Selle rõõmustava tõdemusega võiks lõpetada. Enne aga meenutaksin veel üht juubeliaasta lavastust Estonias, nimelt Tammsaare "Juuditit", ja seda ajaloolase vaatepunktist. Ma ei hakka enam puudutama Katri Aaslav-Tepandi lavastuse vaieldavaid külgi, sellest on arvestajad kirjutanud. Küll aga tooksin esile ühe suure väärtuse: draama- ja ooperi- inimeste koostöö. Nii nagu see oli Estonia teatris väga kaua aega, peaaegu pool tänasest juubelist.